

ЕСХАТОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО КІНЦЯ СВІТУ: МІФИ ТА РЕАЛЬНІСТЬ

Постановка проблеми. Основною проблемою багатьох релігій є немінучий кінець та покарання після нього, так і в економічному світі сформувалося поняття кінця який може виникнути з різних причин. Для нас очевидною є проблема різних теорій які можна поділити на міфічні(в плані абсурдності) та реальні.

Метою статті є розглянути економічну есхатологію, уточнити деталі її походження, міфічні та реальні факти.

Виклад основного матеріалу. Перш за все розглянемо поняття есхатологія (від грец. *έσχατος* – останній, кінцевий) – 1) система релігійних поглядів та уявлень про кінець існування світу і людства, спокуту й загробне життя, про долю Всесвіту чи його перехід у якісно інший стан; 2) напрям теології, що витрактовує вчення про конечність світу і людини залежно від тих чи інших релігійних догматів. Есхатитологія поділяють на індивідуальне (загробне життя окремої людської душі) та всесвітню (доля людства, Землі, Всесвіту). Розвинену есхатологію мали вже давні вавилонські, єгипетські, грецькі, рим, германо-скандинав вірування, а також індуїзм, зороастризм, юдаїзм та ін. національні релігії, елементи яких простежуються в буддизмі, християнстві й ісламі. Есхатологія вчення представлені у Єгипті та Тибеті. «Книгах мертвих», шумер легенді про подорож Ут-Напішті до землі, що знаходиться за «водами смерті», описаннях відвідин царства мертвих Енеєм в «Енеїді» Вергілія, у «Божественній комедії» Данте. Християн. Есхатитологія базується на Біблії, найбільш яскравим апокаліптичним твором якої є Об'явлення Іоана Богослова, а також на різноманітних догматах, канолах, творах Отців Церкви і провідних богословів, на містичні і навіть апокриф. творах. Основою есхатитології практично всіх релігій є концепція про немінучу розплату людини та людства загалом за порушення своїх обов'язків перед Богом (богами), передбачуваний крах Всесвіту (настання світового хаосу), відокремлення грішників від праведників – т. зв. Судний день, покарання нечистивців у потойбічному світі та інше [1].

Розглядаючи поняття економіки та її проблематики цікавими є слова:

«Економіка, яку ми знаємо сьогодні, являє собою культурний феномен, продукт нашої цивілізації. Однак ми не створювали її спеціально, свідомо. Ми навіть не уявляємо собі, які витoki цього феномена і як саме він працює. Томаш Седлачек намагається розібратися, як розвивалась економіка протягом століть – і як змінювалась її сприйняття людьми»[3].

«Щоб стати хорошим економістом, потрібно бути або хорошим математиком, або грамотним філософом, або ж і тим, й іншим одночасно», – каже Седлачек [3]. Але проблема в тому, що дуже довго люди приділяли занадто багато уваги математиці, забуваючи про людяність. Результатом стали штучні економічні моделі, які далекі від реальності й які важко застосувати на практиці. Автор вважає, що для розуміння людської поведінки потрібно, перш за все, вивчити – як відбувалося становлення ідей, які сформували нас. У тому числі – ідей про добро і зло. Аналіз економіки стародавнього світу Томаш починає з «Епосу про Гільгамеша» – літературної пам'ятки, створеної чотири тисячі років тому. Сюжет цього твору такий: Гільгамеш – на дві третини бог, на одну людина – прагне звести стіни навколо свого міста, небачені у всьому світі. Для цього він намагається «вичавити» з своїх підданих все, на що вони здатні, змушує їх багато працювати і забороняє бачитися з родинами. Люди скаржаться богам, і ті посилають у вигляді покарання дикого Енкіду. Однак вони з Гільгамешем стають друзями. Потім Енкіду вмирає, а Гільгамеш вирушає на пошуки безсмертя, втім, безуспішно. Закінчується історія там же, де починалася – біля неприступних стін Урука [3]. Седлачек зазначає, що питання, які піднімаються в «Епосі про Гільгамеша», співзвучні тим, що цікавлять нас до сих пір. Наприклад, думка про те, що все людське в нас тільки сповільнює нашу роботу (в даному випадку – над будівництвом міських стін), присутня в економіці й сьогодні. Адже деякі моделі намагаються вивести все, властиве людській природі, за рамки дискурсу. У «Епосі» можна знайти і «праптура» принципу невидимої руки ринку: в образі приборкання дикого зла, яке стало служити на благо людям. Згадки про добро і зло в творі присутні, однак систематичного вирішення цієї проблеми на моральному рівні не пропонується. Зло в цьому тексті – щось зовнішнє, що існує поза людським суспільством. Тобто мова йде про природне зло, яке не творять люди, а яке просто відбувається. Зовсім інший підхід можна побачити в Старому Заповіті. Історичні події тут розвиваються відповідно до того, наскільки морально поведуться герої. Зло існує не десь зовні, а всередині людей. Природа в Старому Заповіті символізує добро і гармонію, а місто і цивілізація – дуже часто позначають зло.

Якщо ж розглядати філософію натурального господарства яка вивчає фундаментальні принципи буття та пізнання людини, відношення людини до світу, де панує тип господарювання, що орієнтований на задоволення потреб та інтересів безпосередньо самого суб'єкта діяльності. Натуральне господарство – це історично перший тип організації господарської діяльності людей. Воно виникло в період становлення первіснообщинного ладу, коли почалася виробнича діяльність людини і з'явилися перші господарські галузі – землеробство та скотарство. В чистому вигляді натуральне господарство існувало тільки у первісних народів, що не знали поділу праці, обміну та приватної власності. Натуральне господарство як тип господарювання залишалось домінуючим також в рабовласницькому суспільстві та феодалізмі, незважаючи на розвиток обміну і товарно-грошових відносин. З розвитком продуктивних сил натуральне господарство витісняється товарним виробництвом. Ознаками натурального господарства виступають: ізольованість від інших суб'єктів господарювання, самозабезпечення засобами виробництва та робочою силою, можливість задоволення базових потреб за рахунок власних ресурсів. Саме тому натуральне господарство характеризують як консервативне, не високопродуктивне, подібне за якістю, обмежене у виробництві та споживанні. Якщо розглядати теперішню ситуацію, можна припустити, що світ сам себе ж зруйнує. Прагнення перейти до натурального господарства може призвести до непродуктивності а потім і самоліквідації багатьох країн таких як: Росія, Північна Корея. Та на мою думку есхатологія за натуральним господарством є міфічною, оскільки її можна уникнути [2, с. 18].

Близько до краху у наслідок економічного явища мильної бульбашки є Україна оскільки економіка постраждала від кризи чи не найбільше в Європі, і до дна ще далеко. Аби подолати кризу, слід правильно визначити причини її виникнення. А їх багато - політичні, бюджетні, валютні, банківські, фондові. Такого букету державі нема у жодній державі. Фінансово-економічні фактори пов'язані з розбалансуванням вартості активів, а відтак - і з неспроможністю обслуговувати пасиви. Властиво, розбалансування полягає у намаганні надмірно нарощувати капіталізацію компаній. До цього спонукає жадібність топ-менеджменту чи власників, які будь-якою ціною намагаються розпирити бізнес. У результаті, нарощуючи сукупний капітал за рахунок запозиченого, 90% українських підприємств опинилися на межі, коли можна впевнено говорити про загрозу банкрутства. Далі прогнозувати нескладно. Банкрутство підприємств, звільнення працівників, зменшення надходжень до бюджету, дефолт, зростання злочинності, соціальна нестабільність. До слова, це одна з причин, чому деякі експерти виступили проти проведення «Євро-2012» в Україні. У такій ситуації доцільно робити вливання у сільське господарство, а не у бетонні конструкції сфери розваг та видовищ. Гроші заробітчани і дешеві ресурси закордонних фінансових інституцій вкрай розігріли вітчизняну банківську систему. А фактично бутафорний фондовий ринок сприяв ще більшим перекосам у

фінансовій системі. Саме тому за грошми підприємства йшли лише до банків [4, с. 36]. Щоб взяти кредит, необхідно було переконати банкірів у спроможності його погасити. Це можна зробити, якщо бізнес з оптимальною структурою пасивів, так званий леверідж - співвідношення власного капіталу до запозиченого, генерує доходи, а відтак і прибуток. Ось тут і весь фокус. Для визначення леверіджу беруть не балансову вартість власного капіталу, а ринкову. Водночас сукупна вартість зобов'язань визначається за номінальною вартістю. Складовими елементами власного капіталу, як правило, є основні засоби, сировина, матеріали, грошові кошти і, звичайно, бренд. Зрозуміло, щоб взяти якомога більший кредит, необхідно мати якомога більший власний капітал. Наростити власні активи можна, здійснивши, наприклад, переоцінку майна. Зокрема, вартість будівлі можна визначити різними методами – за ліквідаційною вартістю чи ринковою, і різниця буде відчутною. Втім, ще відчутнішою буде різниця, якщо оцінювати вартість бренду. Одну і ту ж марку можна оцінити в 1 мільйон, а можна і в 20 мільйонів. Тут і з'являється «дुтий» власний капітал. Реальна вартість - мільйон, а на папері записали п'ятдесят. У банку під таким чином оцінений капітал також позичили 50 мільйонів. Сукупний дутий капітал - уже 100 мільйонів. Реальні ж доходи будуть від реальних активів, а не дутих. Таким чином, кошти для погашення боргових зобов'язань відсутні. Дуті капітали в масштабах країни спричинили кризу, яка показала реальну ціну активів. Ось чому так стрімко «схудли» наші мільярдери, а деякі стали простими мільйонерами. Нещодавно видання *Forbes* опублікувало рейтинг найбільших фірм світу. Перше місце посіла компанія *GeneralElectric* з доходами 182,52 мільярда доларів, прибутком 17,41 мільярда доларів, активами 797,77 мільярда доларів й ринковою вартістю 89,87 мільярда доларів. Завдяки таким компаніям та так званим країнам-гігантам за сучасності економічного кінця не зустріла жодна країна [5].

Висновки. Отже, теорія економічного світу малорозвинута та містить багато хибних фактів, вважати що кінець світу наступить у зв'язку із економічними проблемами світу можна але не в скорому часі. Розглядати факт економічного кінця світу за існування країн та компаній-гігантів важко, оскільки в економіці завжди буде принцип вигоди.

Література

1. Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс] http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18037
2. Філософія України: Праксеологічне значення. [Електронний ресурс] // Гудков С. 2018. Режим доступу до ресурсу: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2018/01/5.pdf>
3. Економіка добра і зла. У пошуках сенсу економіки від Гільгамеша до Уолл-стріт. / Седлачек Т.
4. Структура філософської економіки [Електронний ресурс] / А.О.Пріятецьчук. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_48_70.pdf
5. Ефект мильної бульбашки, або Причини та наслідки кризи [Електронний ресурс] <https://www.epravda.com.ua/columns/2009/04/28/191422/>
6. Шумка М. Л. Феномен сучасного підприємця / Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. Шорічник. Тернопіль: Збруч, 2002. С. 51-57.
7. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Портретна характеристика сучасного підприємця. / Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 10-11 червня 2008 року, Львів. С. 282-290.
8. Шумка М. Л. Етичні принципи державного управління доби Нового часу та Просвітництва / Матеріали науково-практичного семінару 18-19 листопада 2010 року, Тернопіль. С. 207-210.
9. Шумка М. Л. Етична культура управління: історико-філософський аналіз. / Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної нації. Тернопіль: Економічна думка, 2012. С. 11-118.
10. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т. В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.